

אינטליגנציה רגשית ושביעות רצון בקרב זוגות צעירים

תקציר: אינטליגנציה רגשית הינה יכולת בינאישית שזכתה למחקרים רבים בשנים האחרונות. מדובר ביכולת להגדיר רגשות באופן מדויק, להביע אותם ולכן להעריך אותם; ביכולת להבין רגש ומידע רגשי ולתרגם אותו לחשיבה רציונאלית, וביכולת לשלוט על רגשות כדי לקדם צמיחה רגשית וקוגניטיבית (Mayer & Salovey, 1997). שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית שנבדקו במחקר הנוכחי הם: היכולת להעריך ולהביע רגשות, היכולת לווסת ולשלוט ברגשות והיכולת להפיק תועלת מרגשות. חשוב להבהיר כי מספר חוקרים גורסים כי אינטליגנציה רגשית הינה משאב חשוב לקיום מערכת יחסים רומנטית מיטיבה (Mayer, Caruso & Salovey, 2000; Fitness, 2001).

מטרת המחקר היא לבדוק את רמת האינטליגנציה הרגשית בקרב 60 זוגות צעירים נשואים, תוך בחינת הבדלי מגדר והבדלים בין זוגות ללא ילדים לבין זוגות עם ילדים. כמו כן, נבדקה שביעות הרצון מהנישואין ומהזוגיות לאחר המעבר להורות בקרב אותם זוגות. במחקר הוצגו שבע שאלות מחקר.

ממצאי המחקר המרכזיים מבהירים: (א) נמצא הבדל מובהק בין הנשים לבני זוגן בכל שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית שנבדקו. בשלושתם נמצא כי לנשים אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר; (ב) לא נמצאו הבדלים מגדריים ברמת שביעות הרצון מחיי הנישואין; (ג) גברים ונשים נשואים ללא ילדים מגלים שביעות רצון גבוהה יותר מהנישואין בהשוואה לזוגות שיש להם ילדים; (ד) שביעות הרצון של הגברים מהנישואין נמצאת בקשר חיובי מובהק למדד יכולת הוויסות באינטליגנציה הרגשית; (ה) בקרב הנשים לא נמצא קשר בין שביעות הרצון מהנישואין לרמת האינטליגנציה הרגשית; (ו) לגבי הקשר בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות לבין האינטליגנציה הרגשית, נמצא שבקרב הגברים שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות היא בקשר חיובי עם שלושת המדדים של אינטליגנציה רגשית. כלומר, ככל שמדדי האינטליגנציה הרגשית גבוהים יותר, שביעות הרצון הזוגית של הגברים לאחר המעבר להורות היא גבוהה יותר; (ז) בקרב הנשים נמצא קשר בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות לבין מדד אחד של אינטליגנציה רגשית – היכולת להערכת רגשות; (ח) מבחינת הקשר בין הפער בין בני הזוג במדדי האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון, נמצא כי שביעות הרצון של בני הזוג מהזוגיות לאחר המעבר להורות יורדת ככל שגדל

* החוקרות מודות לד"ר אפרים גרוסמן על תרומתו החשובה בעיבודים הסטטיסטיים ובהסקת המסקנות.

הפער ברמת האינטליגנציה הרגשית בין בני הזוג. המחקר תורם ידע חדש לגבי הקשרים בין אינטליגנציה רגשית לבין שביעות הרצון מהנישואין ומהזוגיות לאחר המעבר להורות, ובכך מדגיש את חשיבות האינטליגנציה הרגשית כמשאב חיוני לניהול זוגיות חיובית, אמפאית, שעונה על צורכי שני המגדרים.

מילות מפתח: אינטליגנציה רגשית, שביעות רצון מהנישואין, שביעות רצון זוגית לאחר המעבר להורות, מגדר.

1. מבוא

א. המשפחה בחברה הישראלית

מדינת ישראל שייכת למדינות המתועשות, על פי המדדים המקובלים לסיווג מדינות העולם (פוגל-ביז'אוי, 1999). גם בישראל, כמו בשאר המדינות המתועשות, אנו עדים לשינויים דמוגרפיים בכל הקשור לתחומי המשפחה. משנות השבעים של המאה העשרים הלכה ופחתה בפועל שכיחות הדגם הנורמטיבי של משפחה בישראל: אב מפרנס, אם עקרת בית, החיים תחת קורת גג אחת של "המשפחה" עם ילדיה הביולוגיים או המאומצים. הדגם השכיח הפך להיות משפחה עם שני מפרנסים (פוגל-ביז'אוי, 1999; יזרעאלי, 1997). אולם שינויים אלו מתרחשים מאוחר יותר מאשר בשאר המדינות המפותחות. בראשית המאה העשרים ואחת, המשפחה ומוסד הנישואין עדיין שומרים על יציבותם ומרכזיותם בישראל, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בשיעורים גבוהים של נישואין ולידות, ובשיעורי גירושין נמוכים יחסית (גליקמן, אורן ולוין-אפשטיין, 2003; הלמ"ס, 2009).

מכאן, החברה הישראלית מאופיינת כחברה מודרנית מבחינה פוליטית, חברתית וכלכלית, אולם במקביל, היא חברה משפחתית (פמיליסטית). כלומר, מרכזיות המשפחה הנורמטיבית בחיי הפרט והכלל מהווה את אחד המאפיינים החשובים של החברה הישראלית. הנישואין מובנים בתור המסגרת הלגיטימית להבאת ילדים לעולם, קרי, הילדים הם יסוד הנישואין (פוגל-ביז'אוי, 1999; גליקמן, אורן ולוין-אפשטיין, 2003).

לסיכום, החברה הישראלית היא חברה מיוחדת במינה. היא נחשבת אחת החברות הבתר תעשייתיות ובנוסף, היא שומרת על הערך המשפחתי. יתר על כן, המשפחתיות מהווה סימן היכר של החברה הישראלית, וזאת משתי סיבות עקרוניות. ראשית, המשפחה היא חלק מרכזי בתור מנגנון אידיאולוגי ומוסדי של הרפרודוקציה הביולוגית של הקהילות הלאומיות החיות בישראל (הקהילה היהודית והקהילה הערבית הפלסטינית). שנית, היא מהווה חלק מרכזי בהגדרה העצמית של שתי קהילות אלו (פוגל-ביז'אוי, 1999).

ב. מגדר ותהליכי חיברות

המושג מגדר (Gender) מבטא את המשמעות שהחברה מייחסת לקטגוריות הביולוגיות של נקבה וזכר. המגדר מטביע את חותמו על כל עולמנו החברתי, מעצב את האופן שבו אנו רואים את עצמנו, מכוון את האינטראקציה שלנו עם אחרים ומשפיע על עבודתנו ועל חיי המשפחה שלנו (משונים, 1999).

מגדר אינו עניין פשוט הנובע ישירות מהבדלים ביולוגיים בין שני המינים (משונים, 1999). סביר לצפות שיימצאו הבדלים בין המינים גם במשתני האישיות וההתנהגות הנובעים מהבדלים סביבתיים, כגון חינוך (נבו, 1997).

בתהליך הסוציאליזציה, בנים ובנות לומדים תכנים שונים בתכלית על אופן הטיפול ברגשות שלהם. בדרך כלל, הורים דנים במכלול הרגשות עם בנותיהם יותר מאשר עם בניהם. בנות חשופות יותר מבנים למידע על רגשות: כאשר הורים ממציאים סיפורים לילדיהם בגיל הרך, בפנייה לבנות הם משתמשים ביותר מילים על רגשות מאשר בפנייה לבנים (גולמן, 1997). ברודי והול (1993) סיכמו את המחקרים על ההבדלים ברגשות בין שני המינים, ומצאו כי בנות מפתחות יכולת דיבור מהר יותר מבנים, ולכן הן מנוסות יותר מבנים בביטוי רגשותיהן. הן גם מוכשרות יותר מבנים בשימוש במילים כדי לבחון ולמצוא תחליפים לתגובות רגשיות, כגון התקוטטות גופנית. לעומת זאת, אצל בנים ביטוי רגשות במילים אינו מודגש, ולכן הם עלולים להפוך לבלתי מודעים במידה רבה למצבים רגשיים, הן אצלם והן אצל אחרים (Brody & Hall, 1993 & בתוך גולמן, 1997).

לסיכום, ניגודים אלו בהתייחסות לרגשות יוצרים מיומנויות שונות מאוד: הבנות "בקייאות בפענוח אותות רגשיים, הן מילוליים והן בלתי-מילוליים, ובהבעת רגשותיהן והעברתם לזולת", ובנים בקייאים ב"מזעור רגשות הקשורים בפגיעות, אשמה, פחד וכאב" (גולמן, 1997).

ג. נישואין

הנישואין הם התקשרות פורמאלית, בדרך כלל בין גברים לנשים, כמו גם בין משפחות. זהו מנגנון אינטראקציה בין שתי קבוצות שאירים, שיוצר מסגרת מתאימה ביותר לגידול ילדים (אדר-בוניס, 2007).

העובדה כי מערכות נישואין רבות מסתיימות בגירושין מלמדת שערכם המלכד של הנישואין מוגבל. כמו כן, שיעורם של הנישואין שונה מחברה ולחברה ומשתנה לאורך ההיסטוריה. החברה המערבית המסורתית מאופיינת בשיעורי נישואין נמוכים יחסית לחברות אחרות בעולם, וגיל הנישואין בה גבוה יחסית לאורך ההיסטוריה (אדר-בוניס, 2007).

ד. שביעות רצון מחיי הנישואין

חוקרים אשר בחנו לעומק את הגורמים לנישואין "הנצחיים", מצאו כי שביעות רצון מחיי הנישואין הינו המשתנה המרכזי במחקרם (Gottman, 1998 בתוך Bricker, 2005). המונח "שביעות רצון מחיי הנישואין" קשה קצת להגדרה, לעיתים הוא נקרא איכות הנישואין או הסתגלות זוגית. איכות הנישואין מוגדרת כיכולת של הבעל ושל האישה לספק את הצרכים של בת/בן הזוג בכל זמן שניתן. ניתן להגדיר את איכות הנישואין באמצעות מדד אחר, כגון תקשורת זוגית או תפקוד כללי מוצלח של בני הזוג בחיי נישואין (Harper, Schaalje, 2000 Sandberd, בתוך Bricker, 2005).

חוקרים אחרים תיארו את משתנה שביעות הרצון מחיי הנישואין כגורם הכולל יחסים בין-אישיים כגון אהבה, מחויבות וסיפוק מיני. יחסים בין-אישיים הם אינטראקציה זוגית, כגון: תקשורת, חשיפה אישית, תמיכת בן הזוג, תפקידי מגדר, שיתוף בן הזוג והוגנות ביחסים איתו. כמו כן, ישנם גם גורמים סביבתיים הקשורים לשביעות הרצון מחיי הנישואין, כגון: תעסוקה, ענייני כספים, חולי ותמיכה רגשית (Sokolski & Hendrick, 1999 בתוך Bricker, 2005). גורמים נוספים שמשפיעים על שביעות הרצון הזוגית נובעים מתהליכי שינוי חברתיים יותר כוללניים, כמו למשל המהפכה הפמיניסטית, עליית מעמדה של האישה בחברה ותהליכי שוויון בין המגדרים שמשפיעים על הציפיות ההדדיות ועל נורמות ההתנהגות של שני המגדרים במסגרת הזוגית (שחר, 1996).

בנוסף, העמדות, הערכים והגיל שבו אנשים מחליטים להתחתן מנבאים אף הם את שביעות הרצון מהנישואין (Amato, Johnson, & Rogers, 2003; Smock, 2004 בתוך Bricker, 2005). השינוי הידוע ביותר הוא העלייה במספר הנשים המחויבות לעבוד במשרה מלאה. גורם זה הוביל לעלייה במספר הגברים המשתתפים בתפקידי המשפחה והבית. בנוסף, נתון זה גרם לכך שלנשים יש משקל שווה בקבלת ההחלטות בחיי הנישואין, ובכך גרם ליותר שוויון ביחסים הזוגיים. יחסים המבוססים על שוויון מספקים יותר מאשר זוגיות מסורתית א-סימטרית (Amato et al., 2003 בתוך Bricker, 2005).

ה. הברלים מגדריים בשביעות רצון מחיי הנישואין

מחקרים שונים בעולם בדקו את השאלה האם קיימים הבדלים מגדריים ברמת שביעות הרצון מחיי הנישואין, ונמצאו בהם ממצאים סותרים. במחקר שנערך בקרב 79 זוגות נשואים משלוש תרבויות – אנגליה, הונג-קונג ובייג'ין – לא נמצאו הבדלים מגדריים בשביעות הרצון מחיי הנישואין בשלוש התרבויות (Wong & Goodwin, 2009). בדומה לכך, במחקר אורך שנעשה במשך ארבע שנים בארצות הברית, לא נמצאו הבדלים בין נשים לגברים ברמת שביעות הרצון מחיי הנישואין (Kurdek, 2005). גם במחקר שנערך בקרב 82 זוגות באוסטרליה לא נמצאו

הבדלים מגדריים בשביעות הרצון מחיי הנישואין (Smith, Heaven & Ciarrochi, 2008), ממצאים דומים נמצאו גם במחקרו של Cramer (2003). לעומת זאת, במחקר אחר שנערך בקרב אפרו-אמריקאים ואנגלו-סקסים בארצות-הברית, נמצא שנשים היו פחות שבעות רצון מהנישואין בהשוואה לגברים. ממצא זה קשור למעורבות של הגברים בעבודות הבית. כאשר הגבר היה מעורב יותר בתפקידים הפנים-משפחתיים, אזי שביעות הרצון של האישה מנישואיה הייתה גבוהה יותר (Dillaway & Broman, 2001). במחקר אורך נוסף, שנערך בארצות-הברית בקרב 86 זוגות במשך שמונה שנים מתחילת נישואיהם, נבדקה שביעות הרצון מחיי הנישואין של הנשים והגברים, ונמצא כי שביעות הרצון ירדה באופן ליניארי לאורך הזמן בקרב שני המינים. בנוסף, נשים וגברים הפגינו ירידה משמעותית בתקשורת ביניהם במהלך המחקר (Doss et al, 2009). לסיכום, רוב המחקרים מראים כי לא קיימים הבדלים מגדריים בשביעות הרצון מחיי הנישואין. עם זאת, ראוי לציין כי המעבר להורות משפיע באופן שלילי על שביעות הרצון מהנישואין.

1. שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות

גישת מחזור החיים המשפחתי רואה את התפתחות המשפחה כתהליך מחזורי בעל שלבים קבועים. חוקרים שונים הציעו הגדרות שונות לשלבים, כאשר "מעברים" נורמטיביים מפרידים ביניהם. בין השלבים נכללים, כמובן, הנישואין והלידה. תוכנו של כל שלב משלבי החיים המשפחתיים שונה ומנבא את אפשרות הופעתן של בעיות מיוחדות. בשלב הלידה נחלש הקשר הרגשי בין בני הזוג ומורגשת ירידה ברווחתה הכלכלית של המשפחה (אדר-בוניס, 2007). בנוסף להיחלשות הקשר הזוגי ולירידה ברווחה הכלכלית של המשפחה, יש זוגות הרואים את לידת הילד הראשון כגורם העיקרי לאי שביעות הרצון מחיי הנישואין וכסיבה העיקרית לגירושין. 67% מהזוגות במחקר של גוטמן עברו משברים עם לידת הילד הראשון כאשר הפכו להורים, ושביעות רצונם מהנישואין ירדה (Gottman, 1999).

מחקרי אורך הראו כי שביעות הרצון מהקשר הזוגי עולה בצורה הדרגתית במהלך השנה הראשונה של מערכת היחסים (Rusbult, 1983; Arriaga, 2001) בתוך קנט-מימון, 2008). לעומת זאת, המגמה השתנתה במעבר להורות. לילדים קטנים במשפחה יש השפעה פרדוקסאלית על איכות הזוגיות. מחד, ילדים קטנים במשפחה תורמים ליציבות הקשר הזוגי, אך מנגד הם פוגעים בצורה ניכרת בשביעות הרצון מהזוגיות (Belsky & Kelly, 1994; White & Booth, 1991) בתוך קנט-מימון, 2008).

ממצאים דומים נמצאו במחקר אורך אחר שנערך בארצות-הברית בקרב 132 זוגות במשך שמונה שנים מתחילת נישואיהם. נבדקה בו שביעות הרצון מחיי הנישואין של הנשים והגברים,

ונמצא כי בקרב שני המינים שביעות הרצון ירדה באופן ברור בעקבות המעבר להורות, ובאופן ספציפי, בקרב הנשים שביעות הרצון מחיי הנישואין ירדה יותר (Doss et al, 2009). בדומה לכך, במחקר אורך נוסף שנערך בארצות הברית בקרב 156 זוגות נשואים בגילאי 18 עד 35 נמצא כי שביעות הרצון יורדת בעקבות המעבר להורות, אפילו בקרב זוגות שהיו שבעי רצון, באופן יחסי, ובחרו את המעבר להורות. הממצא של ירידה בשביעות הרצון עקב המעבר להורות מתמתן כאשר הזוג הצעיר מתכנן את המעבר (Lawrence et al, 2008). בסיכומו של דבר, עם הולדת הילדים מצטמצמים משאבי הזמן, המקום והכסף. אי אפשר לצאת לבלות כשרוצים, ולכן עושים פחות דברים יחד ונשארים יותר בבית. הילדים פוגעים בשיחה ובאינטימיות הזוגית. החיים נעשים יותר דחוסים ופחות חופשיים. הורות דורשת שינויים משמעותיים, הן בחיי היחיד והן בתפקוד הזוגי, והתוצאה היא ירידה בשביעות הרצון מהקשר הזוגי (שחר ושפר, 2008).

ז. אינטליגנציה רגשית

המושג "אינטליגנציה רגשית" הוא עדיין חדש יחסית במדע הפסיכולוגיה. רק בתחילת שנות התשעים של המאה שעברה נעשה בו שימוש ראשון. נראה שהסיבה להופעתו המאוחרת של המושג היא שהצירוף בין אינטליגנציה לרגשות נתפש כסתירה (בן-זאב, 2000). באמצע שנות התשעים של המאה העשרים הוצא המושג "אינטליגנציה רגשית" אל מחוץ למעברות המחקר, ודבר קיומו הופץ ברבים על ידי דניאל גולמן (1997). כיום אפשר להבחין במספר מגמות עיקריות בספרות המתמקדות באינטליגנציה רגשית (קלודי, 2005). להלן פירוט שתי מגמות:

א. המגמה המחקרית – מתמקדת בעיקר בעיצוב כלים למדידת האינטליגנציה הרגשית ובבדיקת השפעתה על תחומי חיים שונים. נציגיה המרכזיים (Salovey & Mayer, 1990) הגדירו את האינטליגנציה הרגשית כיכולת להבחין, להתחבר ולהפיק רגשות בדרך שתומכת בחשיבה, להבין רגשות וידע רגשי ולווסת רגשות בדרך מחושבת על מנת להביא לגדילה רגשית וקוגניטיבית. דהיינו, באינטליגנציה הרגשית מתקיימות ארבע יכולות בסיסיות, שכל אחת מהן מחייבת שילוב בין היבטים רגשיים להיבטים קוגניטיביים: תפישה וזיהוי של רגשותינו ושל רגשות זולתנו; יכולת להטמיע את הרגשות בתוך התהליכים התפישתיים והקוגניטיביים שלנו ולהבין את השפעת הרגשות על אותם תהליכים; יכולת להבין ולנתח רגשות מורכבים; יכולת לנהל או לווסת רגשות (שלנו ולפעמים גם של הזולת). כל אחת מארבע הקטגוריות הראשיות מכילה סדרה של יכולות שהן עצמן מאורגנות בהדרגה מהרמה הנמוכה ביותר ועד לרמה הגבוהה ביותר (Mayer & Salovey, 1997 בתוך קלודי, 2005).

להלן פירוט ארבע הקטגוריות:

הקטגוריה הראשונה – היכולת להבחין ברגשות, להעריך אותם ולהביע אותם, כוללת את היכולות הבאות: היכולת לזהות רגשות על ידי פענוח האיתותים הפיזיולוגיים, התחושות והמחשבות של העצמי; היכולת לזהות רגשות של אחרים בדיבור, בשפת גוף ובהתנהגות; היכולת לזהות ביטויים רגשיים בספרות, ביצירת אמנות ובמוזיקה; היכולת להביע רגשות וצרכים הקשורים אליהם; היכולת להבחין בין רגשות שונים ובין הבעה אותנטית של רגשות לבין העמדת פנים (קלודי, 2005).

הקטגוריה השנייה – תרומת הרגשות לחשיבה על ידי הטמעתם בתהליכים הפיזיולוגיים והקוגניטיביים מתקשרת לכשרים הבאים: הרגשות יוצרים סדר עדיפויות בחשיבה על ידי מיקוד הקשב למידע חשוב; הרגשות חזקים ונגישים דיים, כך שהם משמשים עזרים לשיפוט ולזיכרון; המעברים השכיחים בין מצבי רוח שונים, בין אופטימיות לפסימיות ולהפך, מעודדים הסתכלות מזוויות ראייה שונות; מצבים רגשיים שונים מאפשרים ומעודדים דרגי חשיבה מיוחדים (קלודי, 2005).

הקטגוריה השלישית – הבנה וניתוח של רגשות (שימוש בידע רגשי), כוללת את היכולות הבאות: היכולת לתייג (labeling) רגשות, להכיר בקשרים בין מילים לבין רגשות ולהבחין בין ביטויים המתייחסים לרגשות שונים; היכולת לפרש את המשמעות הרגשית ביחס למצבים ולאירועים שונים; היכולת להבין רגשות מורכבים; היכולת להכיר במעברים השכיחים בין מצב רגשי אחד למשנהו (בעצמי ובאחרים) (קלודי, 2005).

הקטגוריה האחרונה – ויסות מחושב של רגשות לטיפול גדילה רגשית וקוגניטיבית, כוללת את היכולות הבאות: היכולת להישאר פתוחים לרגשות נעימים ובלתי נעימים (ולא להדחיק רגשות בלתי נעימים); היכולת להיות מעורבים ברגש כלשהו או מנותקים ממנו בדרך מחושבת ונשלטת, על פי נסיבות המצב; היכולת לווסת רגשות באופן מחושב ביחס לעצמי או לאחרים; היכולת להתמודד עם רגשות על ידי מיתון הרגשות הבלתי נעימים והגברת החיוביים, בלי להדחיק או להעצים את המידע שהרגשות נושאים (קלודי, 2005).

ב. המגמה האקדמית-פילוסופית – מקבילה למגמה המחקרית, ונועדה לתרום להגדרת המושג "אינטליגנציה רגשית". את המגמה הזו ניתן לייחס לבן-זאב (2000). אינטליגנציה מאופיינת כיכולת להתנהג באופן אופטימאלי בתנאים מורכבים. אינטליגנציה רגשית היא יכולת התמודדות כזו, הנשענת באופן משמעותי על כשרים רגשיים. מבחינה פסיכולוגית, בן-זאב (2000) מתאר את האינטליגנציה הרגשית כמורכבת משני רכיבים בסיסיים: א. הכרת הרגשות, אצלנו ואצל הזולת; ב. הכוונת הרגשות, אצלנו ואצל הזולת.

מכאן, אדם המסוגל לזהות בקלות את רגשותיו ואת רגשות הזולת ולכוונם בהתאם, הוא

בעל אינטליגנציה רגשית גבוהה. ייתכן שהיכולת לכוון את רגשות הזולת מבטאת טוב יותר את האינטליגנציה הרגשית, הואיל והיא מצריכה הבנה מורכבת יותר של הנסיבות הרגשיות. אינטליגנציה רגשית מאפשרת לאדם לתפקד טוב יותר, וזאת לא באמצעות ידיעה עיונית, אלא באמצעות כשרים רגשיים שונים. היכולת של אדם לזהות את רגשותיו ואת רגשות הזולת איננה רק יכולת הכרתית, אלא גם יכולת רגשית התלויה במידה רבה ברגישותו וביכולתו להזדהות עם הזולת. תפישת רגשות הזולת מצריכה קירבה רגשית אליו, ולכן, אינטליגנציה רגשית איננה רק אינטליגנציה, היא גם רגש (בן-זאב, 2000).

ח. אינטליגנציה רגשית ומגדר

אדם בעל אינטליגנציה רגשית גבוהה קשוב למידע הרגשי העולה מתוך עצמו, וכד בכד הוא קשוב למידע המופק מאנשים בסביבתו. אדם זה מבין מידע רגשי ומודע להשפעת הרגשות על ההתנהגות בכלל ועל אורח התנהגותו בפרט (קלודי, 2005).

כמו כן, אדם בעל אינטליגנציה רגשית גבוהה מטיב "לקרוא את המפה" הרגשית והחברתית סביבו, ומנתב את עצמו במצבים רגשיים בדרך שמצמיחה גדילה רגשית אצלו ואצל הזולת. גדילה רגשית משמעותה לחוש עושר של רגשות, להבחין ביניהם, להבין את רגשות הזולת ולהרבות בשימוש בכישורים הרגשיים בצורה גמישה, שמצמיחה הרמוניה רגשית עם הסביבה ופיתוח של יכולות למידה ממנה (קלודי, 2005).

גברים בעלי אינטליגנציה רגשית הם מאוזנים, חברתיים, גלויים ועליונים, ואינם נוטים לחרדות או להרהורי דאגה. יש להם יכולת מצוינת לגילוי מחויבות כלפי אנשים או יעדים, לקבלת אחריות ולאִימוץ השקפה אתית. בנוסף, הם מגלים סימפטיה ואכפתיות במערכות היחסים שלהם. חייהם הרגשיים עשירים וללא דופי. הם מרגישים בנוח עם עצמם, עם אחרים ועם העולם החברתי שבו הם חיים, יותר מאשר גברים חסרי אינטליגנציה רגשית (גולמן, 1997).

נשים אינטליגנטיות מבחינה רגשית נוטות להיות יותר אסרטיביות, להביע את רגשותיהן במישרין ולחוש תחושה חיובית לגבי עצמן. לחיים יש משמעות מבחינתן. בדומה לגברים, הן גלויות, חברותיות ומביעות את רגשותיהן בצורה נאותה, הן מסתגלות היטב למתחים. איזון החברתי מאפשר להן ליצור בקלות קשר עם אנשים חדשים, הן חשות בנוח עם עצמן, הן ספונטניות ומגלות פתיחות לחוויות שונות (גולמן, 1997).

מחקרים שונים בארץ ובעולם בדקו האם קיימים הבדלים בין המינים באינטליגנציה הרגשית, ובכולם נמצא כי לנשים יש אינטליגנציה רגשית גבוהה בהשוואה לגברים. איילון (2006) ערך מחקר בנושא זה בישראל. המדגם כלל 2,800 נחקרים שהשיבו לשאלון באתר האינטרנט, מהם היו 75% נשים, כאשר ממוצע הגילים של המשתתפים – 26. החוקר השתמש בשאלון שנבנה

על ידי Barchard. תוצאות המחקר הוכיחו שההבדלים בין נשים וגברים נצפים בכל מדדי השאלון: הבעת רגשות, קבלת החלטות מבוססות רגש, תגובה לרגשות, פתיחות לרגשות ואמפתיה. נשים מדווחות על עולם רגשי עוצמתי יותר מאשר גברים.

במטרה לבדוק את המהימנות של שאלון האינטליגנציה הרגשית, המתבסס על המודל של Salovey, Mayer & Caruso, בגרסתו הספרדית, נערך מחקר בקרב 946 סטודנטים בגילאי 16 עד 58 באוניברסיטת מלגה (426 גברים, 520 נשים). במחקר בדקו החוקרים את הבדלי המגדר באינטליגנציה הרגשית ומצאו כי לנשים יש באופן מובהק אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר מאשר לגברים. ניתן לראות זאת בציון הסופי של שאלון האינטליגנציה הרגשית, ובכל מדד המרכיב את השאלון (Extremera, Berrocal & Salovey 2006). תוצאות אלו תואמות לתוצאות מחקרים שנערכו באמצעות השאלון בגרסתו האנגלית (Mayer, Caruso & Salovey, 1999a; Ciarrochi, Chan & Caputi, 2000).

במחקרם של Ciarrochi, Chan & Caputi (2000) באוסטרליה, השתתפו 120 נחקרים, 91 נשים ו-29 גברים, ממוצע הגילאים היה 24.5. גם תוצאות מחקר זה הראו כי לנשים יש רמת אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר מאשר לגברים.

מחקרים נוספים שנערכו בעולם המערבי מאשרים כי לנשים יש רמת אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר מאשר לגברים (Mayer & Geher, 1996; Rosenthal et al, 1979; Brackett, Warner & Bosco, 2005).

לסיכום, תוצאות המחקרים אכן מאשרות שרמת האינטליגנציה הרגשית של נשים גבוהה יותר מזו של גברים. עם זאת, ניתן היום להבחין ביותר ויותר גברים בעלי אינטליגנציה רגשית גבוהה. בחלקם הגדול הם שייכים לדור הצעירים שפיתח מיומנויות וכישורים כדי להתמודד עם הדרישות של זוגיות שוויונית וחברה יותר שוויונית (נרדי ונרדי, 1992; הולנדר, 2007), תופעה הנקראת "ניומניזם".

ט. "הגבר הישראלי החדש"

המושג "ניומניזם" (חדש = New, אדם = Man, על משקל הומניזם = Humanism) משקף את המעבר ממודל המקדש שליטה כוחנית של הגבר, כפי שהיה במשך עשרות אלפי שנים, למודל חדש של גבריות המבוסס על גישה הומניסטית של הגבר כלפי עצמו וכלפי סביבתו (נרדי ונרדי, 1992).

המושג "ניומניזם" משיק לדימויים פופולאריים עכשוויים נוספים, כמו "הגבר החדש" ו"הגבר המטרוסקואל", המתייחסים להתרחבות המודעות ולאימוץ דפוסים חדשים על ידי חלק מן הגברים במישור האקספרסיבי ובכל הנוגע לבחירות של סגנון חיים (הולנדר, 2007). המעבר למודל הניומניסטי כולל ויתור של הגבר על תפישת העליונות והחתימה להשגת

שליטה מרבית על עצמו ועל סביבתו. ויתור כזה אמור להתבטא בפיתוח טווח נרחב של התנהגויות, הכולל התנהגויות הנחשבות נשיות: יכולת להיכנס לנעליו של הזולת במטרה להבינו, לשרר אכפתיות והבנה כלפי הזולת, לבטא כאב ומצוקה, פגיעות, רגישות, יכולת לתת, לבקש ולקבל תמיכה רגשית (נרדי ונרדי, 1992). במחקרו של לוי (1999) שרטטו נחקרים דימוי של "הגבר העכשווי" כאיש משפחה טוב, הנוהג לבטא רגשות ולהביע אמפתיה (לוי 1999 בתוך הולנדר 2007).

הדימוי המערבי החדש "The Sensitive New Man" מתייחס להתנהגויות ה"ניומניסט" שעיקרן מיומנויות תקשורתיות וביטוי רגשי (Connell, 1995 בתוך הולנדר, 2007). סגנון ה"ניומניזם" הולך ורווח בחברה הישראלית כחברות אחרות בעולם המערבי. אולם חשוב להבהיר, מושג זה אינו בא לתאר את היווצרותו של סגנון או דגם גברי אחיד, אוניברסאלי, אלא מבטא היפתחות של גברים למגוון דימויים מגדריים אלטרנטיביים ולפרקטיקות שאינן מחויבות לגבריות המסורתית והסטריאוטיפית (הולנדר, 2007).

הדימויים המגדריים החדשים מצביעים על גבר חדש, רגיש, אמפתי, מתקשר ופתוח, שמפתח מיומנויות של אינטליגנציה רגשית גבוהה. כישורים אלו תורמים לשביעות רצונו ולשביעות רצונה של בת זוגו בבניית הזוגיות והקן המשפחתי (Khalid, 2009; קנט-מימון, 2007).

י. השפעת האינטליגנציה הרגשית על שביעות הרצון מהזוגיות

כבר בעבר הוכח התפקיד של אינטליגנציה רגשית כתורמת לנישואין בריאים תחת כותרות מקבילות כגון אופטימיות, הגשמה עצמית ושליטה עצמית. המושגים הללו נלמדים כעת תחת התחום של אינטליגנציה רגשית (Gannon & Ranzijn, 2005).

מספר חוקרים הוכיחו את הקשר בין אינטליגנציה רגשית וזוגיות, להלן פירוט ממצאיהם. (1998) Goleman מצא קשר חזק בין אינטליגנציה רגשית וזוגיות. האינטליגנציה הרגשית מעשירה את התכונות האנושיות של האדם ומעניקה לו מיומנויות חשובות בניהול חייו הזוגיים והמשפחתיים. הוא הדגיש את החשיבות של האמפתיה, שהיא אחד הכשרים של אינטליגנציה רגשית בקשרים רומנטיים ואת תרומתה לקשר הזוגי. כושר נוסף של האינטליגנציה הרגשית הוא הבעת רגשות בין בעל לאישה. כושר זה נמצא משפיע יותר מגורמים אחרים על איכות חיי הנישואין. מכאן, קיימת סבירות רבה שהנישואין יהיו פחות יציבים אם לאחד מבני הזוג או לשניהם יש מחסור באינטליגנציה רגשית (1998) Goleman בתוך (2009) Khalid.

(2005) Bricker בחן במחקרו את הקשר בין אינטליגנציה רגשית לשביעות רצון מהנישואין אצל זוגות הנשואים במשך שנה. תוצאות המחקר הוכיחו כי יש קשר חיובי מובהק ביניהם. כמו כן מצא בריקר שרמת האינטליגנציה הרגשית של הגברים משפיעה על היחסים הרגשיים בין בני הזוג ועל התקשורת ביניהם בהתמודדותם עם פתרון בעיות בנישואין, ואילו רמת

האינטליגנציה הרגשית של הנשים קשורה לירידה ברמת האגרסיביות של הגברים. מסקנת מחקרו הייתה כי רמת האינטליגנציה של הגבר אחראית לשביעות הרצון מחיי הנישואין אצל שני בני הזוג, וכן, ככול שגדל הפער ברמת האינטליגנציה הרגשית בין בני הזוג, כך גדלה יותר רמת אי שביעות הרצון בחיי הנישואין שלהם.

קנט-מימון (2007) ערך מחקר בישראל בנושא אינטליגנציה רגשית. במחקרו נמצא שאינטליגנציה רגשית קשורה באופן מובהק לשביעות הרצון מהזוגיות. משתתפים בעלי אינטליגנציה רגשית גבוהה הראו יותר שביעות רצון. בנוסף, נמצא כי האפקט המשותף של אינטליגנציה רגשית של בני הזוג ישפיע על איכות היחסים וילך ויתחזק לאורך הקשר הזוגי. ככל שלבן/בת הזוג יש אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר, כך האינטליגנציה הרגשית של הפרט מנבאת בצורה חזקה יותר את איכות היחסים שלו הכוללת גם את שביעות רצונו מהזוגיות. באופן ספציפי, תוצאות מחקרו מלמדות כי סביר שזוגות שלשני בני הזוג יש אינטליגנציה רגשית גבוהה יפתחו קשר באיכות גבוהה יותר יחסית לזוגות שבהם רק לאחד מבני הזוג אינטליגנציה רגשית גבוהה.

Brackett, Warner and Bosco (2005) ערכו מחקר בקרב 86 זוגות נשואים ולא נשואים ובדקו כיצד האינטליגנציה הרגשית משפיעה על איכות הזוגיות שלהם. במחקרם נמצא כי כאשר שני בני הזוג בעלי אינטליגנציה רגשית נמוכה, תהיה להם מערכת יחסים פחות חיובית בהשוואה לזוגות שאחד מבני הזוג בעל אינטליגנציה רגשית גבוהה.

לסיכום, האינטליגנציה הרגשית מתגבשת, פועלת ונבחנת בהקשר מערכתי בין-אישי, היא משפיעה על איכות האינטראקציות בין אנשים בכלל, ובין בני זוג בפרט (קלודי, 2005). ככל שבני הזוג יהיו בעלי אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר, כך הם יוכלו להבין ולכבד יותר את חיי הנישואין שלהם. בדרך זו קיימת סבירות גבוהה ששני בני הזוג יחיו באושר עד סוף ימיהם. הורים יכולים ללמד את ילדיהם אינטליגנציה רגשית, זוהי מיומנות נרכשת ולכן גם בני זוג יכולים ללמוד ולהפנים את התובנות שלה. כפי שזה נשמע פשוט, אינטליגנציה רגשית יכולה לשמור על זוגיות מוצלחת לאורך שנים (Gottman, 1999). לפי גולמן (1997) אמנות מערכות היחסים היא, במידה רבה, מיומנות בניהול הרגשות של עצמנו ושל אחרים.

מטרת המחקר ושאלות המחקר

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבדוק את רמת האינטליגנציה הרגשית בקרב זוגות נשואים, תוך בחינת הבדלי מגדר והבדלים בין זוגות ללא ילדים לבין זוגות עם ילדים. כמו כן, נבדקה שביעות הרצון מהנישואין ומהזוגיות לאחר המעבר להורות בהקשר לאינטליגנציה רגשית.

לבחינת האינטליגנציה הרגשית ושביעות הרצון הוצגו שבע שאלות מחקר כדלקמן:

(1) האם קיימים הבדלים מגדריים ברמת האינטליגנציה הרגשית בקרב זוגות נשואים? (2) האם

קיימים הבדלים מגדריים בשביעות הרצון מחיי הנישואין? (3) האם קיימים הבדלים ברמת שביעות הרצון מחיי הנישואין בין זוגות ללא ילדים לזוגות עם ילדים? (4) האם יש קשר בין שביעות הרצון מחיי הנישואין לבין אינטליגנציה רגשית? (5) האם יש קשר בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות לבין אינטליגנציה רגשית? (6) האם קיים קשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון מהנישואין? (7) האם קיים קשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות?

2. מתודולוגיה

א. אוכלוסיית המחקר

אוכלוסיית המחקר כללה 60 זוגות צעירים ישראלים נשואים (120 נבדקים); מחציתם הורים לילדים ומחציתם זוגות ללא ילדים. טווח הגילים נע בין 21 ל-37 שנים, הגיל הממוצע של נשים הינו 28.93 שנים (סטיית תקן – 4.44), הגיל הממוצע לגברים הינו 30.15 (סטיית תקן – 4.41). משך זמן הנישואין בממוצע של כלל הזוגות הוא 3.5 שנים. הגיל הממוצע של הילד הראשון של זוגות ההורים הינו 3.5 שנים, ל-46.7% מהורים יש ילד אחד, ל-46.7% מההורים יש שני ילדים, ולשאר (6.6%) יש שלושה ילדים. 69% מכלל האוכלוסייה הינם חילונים. 62% מהנבדקים הם בעלי השכלה אקדמית מלאה.

ב. כלים

השאלון בנוי מארבעה חלקים:

א) **שאלון אינטליגנציה רגשית:** שאלון דיווח עצמי שפותח על ידי Schutte et al. 1998 ומתבסס על המודל של Mayer & Salovey. השאלון תורגם לעברית על ידי זיידנר (2000). השאלון הורכב מ-33 היגדים (מהימנות $\alpha = .80$) הבודקים שלוש יכולות של אינטליגנציה רגשית: (1) היכולת להעריך ולהביע רגשות – למשל: "אני מודע/ת לרגשות שלי בזמן שאני חווה אותם", "אני מסוגלת/ת לזהות רגשות שאנשים אחרים חווים על ידי התבוננות בהבעות הפנים שלהם"; (2) היכולת לווסת ולשלוט ברגשות – למשל "אני יודע/ת מתי רצוי שאדבר על בעיותי האישיות עם אחרים", "אני עוזר/ת לאנשים אחרים להרגיש טוב יותר כאשר הם במצב רוח רע"; (3) היכולת להפיק תועלת מרגשות – למשל: "כאשר אני במצב רוח טוב, פתרון בעיות הופך דבר קל עבורי", "אני מגביר/ה את המוטיבציה שלי על ידי מחשבות על תוצאות טובות".

היגדים אלו בדקו את מידת ההסכמה של הנבדק/ת לגבי שלוש היכולות של אינטליגנציה רגשית שצוינו לעיל, בסולם מ-1 עד 4, כאשר 1- לא מסכים/ה, 2- מסכים/ה במידה מועטה, 3- מסכים/ה, 4- מסכים/ה במידה רבה.

ב) **שאלון שביעות רצון מחיי הנישואין:** שאלון זה חובר על ידי Hendrick (1988), ותורגם לעברית על ידי בירנבוים וריס (Birnbau & Reis, 2006). השאלון נועד למדוד שביעות רצון ביחסים זוגיים. השאלון מכיל שבעה פריטים (מהימנות $\alpha = .73$). לדוגמה, "עד כמה בן/בת זוגך עונה על הצרכים שלך", "באיזו מידה הקשר הזוגי שלך תואם את הציפיות המקוריות שלך?". הנבדק/ת התבקש/ה לדרג עד כמה כל משפט משקף את הרגשות ואת החוויות שלו / שלה בקשר הזוגי, על סקאלה מ-1 עד 4, כאשר 1- כלל לא, 2- במידה מועטה, 3- במידה בינונית, 4- במידה רבה. השאלון היה בעל מימד אחד, כך שציון גבוה יותר שיקף סיפוק רב יותר מהיחסים.

ג) **שאלון שביעות רצון זוגית לאחר המעבר להורות:** שאלון זה נועד לבדוק הסתגלות זוגית של ההורה לשינויים בחיי הנישואין מאז לידת ילדיו. השאלון הכיל 15 פריטים (מהימנות $\alpha = .89$). 13 פריטים חוברו על ידי יקותיאל (1995), והם כללו היגדים שונים המתייחסים למערכת הזוגית ולשינויים שהתרחשו מאז לידת התינוק, כפי שתופש ההורה. למשל, "מאז הלידה אני מרגיש/ה שאין לנו די זמן לעצמנו כזוג", "מאז הלידה אנו רבים יותר". שניים מהפריטים חוברו על ידי החוקרות, והם: "מאז הלידה אני מרגיש/ה שאני פחות חשוב/ה לבת/בן זוגי", "אני מתגעגע/ת לזוגיות שהייתה לי קודם". הנבדקים התבקשו לדרג באיזו מידה כל אחת מההצהרות תואמות את השינויים במערכת יחסיו עם בת/בן הזוג מאז לידת ילדיו, על סקאלה מ-1 עד 4, כאשר 1- כלל לא, 2- במידה מועטה, 3- במידה בינונית, 4- במידה רבה.

ד) **חלקו האחרון של השאלון כלל שאלות רקע:** מין, גיל, משך הנישואין, רמת דתיות, השכלה, ארץ לידה, מספר ילדים וגיל ילד ראשון.

ג. הליך

המחקר התבצע בשיטת "כדור שלג". חלק מהנבדקים היו סטודנטים, והשאר אותרו באמצעות האינטרנט. השאלון הופץ באינטרנט לזוגות נשואים באמצעות תיבת דואר אלקטרוני, שנפתחה עבור המחקר הנוכחי. התבצעה התאמה בין זוגות הנבדקים על ידי סימון ומספור מעטפות השאלונים, או לחילופין, התאמת השאלונים שנשלחו לתיבת הדואר האלקטרוני.

3. ממצאים

א. כזכור, שאלת המחקר הראשונה דנה בנושא הבדלים מגדריים באינטליגנציה רגשית. על מנת לבדוק אם קיים הבדל באינטליגנציה רגשית בין נשים לבעליהן נערך מבחן t למדגמים תלויים. להלן הממצאים:

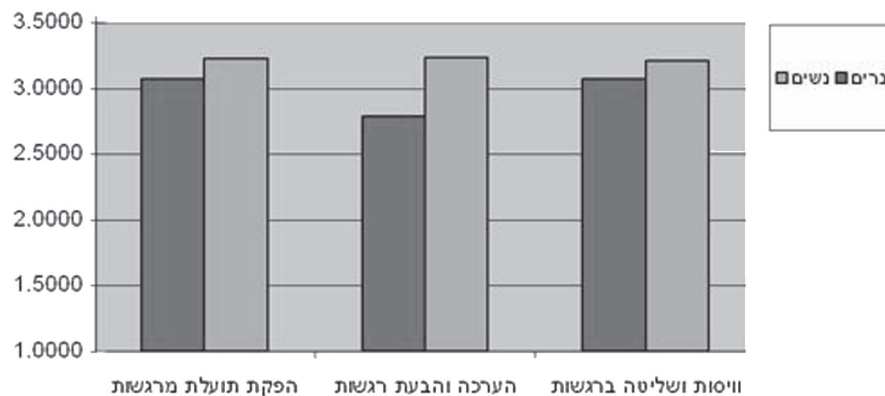
לוח מספר 1
ממוצעים, סטיות תקן והבדלים בין נשים לגברים בשלוש הקטגוריות
של אינטליגנציה רגשית

<i>t</i>	גברים (n=60)		נשים (n=60)		קטגוריה של אינטליגנציה רגשית
	<i>S.D</i>	\bar{X}	<i>S.D</i>	\bar{X}	
t=6.828*	0.46	2.79	0.42	3.24	היכולת להעריך ולהביע רגשות
t=2.172*	0.42	3.07	0.35	3.21	היכולת לווסת ולשלוט ברגשות
t=2.407*	0.40	3.07	0.37	3.23	היכולת להפיק תועלת מרגשות

*p<.05

מלוח מספר 1 עולה הבדל בין בני הזוג בשלוש הקטגוריות של אינטליגנציה רגשית: היכולת להעריך ולהביע רגשות ($t=6.828, df=59, p<.05$), היכולת לווסת ולשלוט ברגשות ($t=2.172, df=59, p<.05$) והיכולת להפיק תועלת מרגשות ($t=2.407, df=59, p<.05$). תוצאות אלו מוצגות בתרשים מס' 1.

תרשים 1: הבדלי מגדר ברמת האינטליגנציה הרגשית (ממוצע)

נשים מגלות אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר בהשוואה לגברים.

ב. שאלת המחקר השנייה דנה בהבדלי מגדר בשביעות הרצון מחיי הנישואין. לצורך בדיקת ההבדלים נערך מבחן *t* למדגמים תלויים, שהראה כי אין הבדלים בין המינים בשביעות הרצון מהנישואין ($t=.232$).

ג. שאלת המחקר השלישית דנה בהבדלים בשביעות הרצון מחיי הנישואין בין זוגות ללא ילדים לזוגות עם ילדים. לצורך בדיקת ההבדלים נערך מבחן t למדגמים תלויים. להלן הממצאים:

לוח מספר 2

ממוצעים, סטיות תקן והבדלים בין נשים שיש להן ילדים לנשים שאין להן ילדים, בשביעות הרצון מחיי הנישואין

המשתנה		נשים שיש להן ילדים ($n=30$)		נשים שאין להן ילדים ($n=30$)	
		\bar{X}	$S.D$	\bar{X}	$S.D$
t		3.76	0.21	3.58	0.30
	שביעות רצון מחיי הנישואין				
					* $p<.05$

ניתן לראות מלוח מספר 2 כי נשים שאין להן ילדים מגלות שביעות רצון גבוהה יותר מחיי הנישואין ($df=52$) מאשר נשים שיש להן ילדים ($t=2.60, df=58, p<.05$).

לוח מספר 3

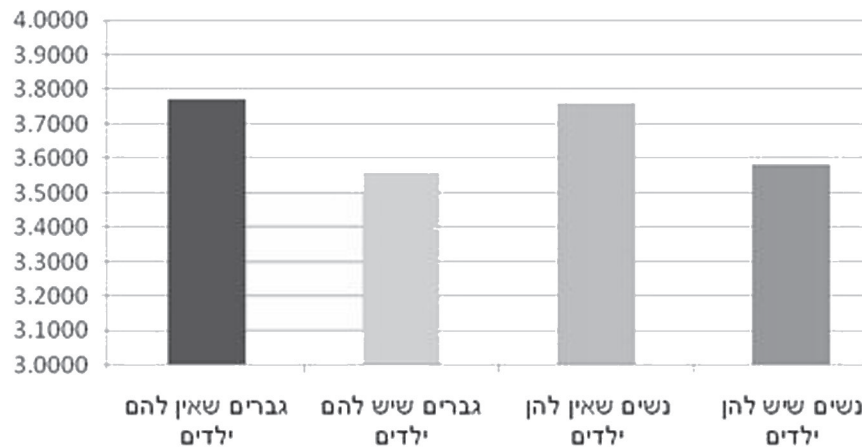
ממוצעים, סטיות תקן והבדלים בין גברים שיש להם ילדים לגברים שאין להם ילדים, בשביעות הרצון מחיי הנישואין

המשתנה		גברים שיש להם ילדים ($n=30$)		גברים שאין להם ילדים ($n=30$)	
		\bar{X}	$S.D$	\bar{X}	$S.D$
t		3.77	0.15	3.56	0.37
	שביעות רצון מחיי הנישואין				
					** $p<.01$

מלוח מספר 3 עולה כי גברים שאין להם ילדים מגלים שביעות רצון גבוהה יותר מחיי הנישואין מאשר גברים שיש להם ילדים ($t=2.86, df=58, p<.01$). לסיכום, הן גברים והן נשים נשואים ללא ילדים מגלים שביעות רצון גבוהה יותר מהנישואין בהשוואה לזוגות שיש להם ילדים. תוצאות אלו מוצגות בתרשים מספר 2.

תרשים 2:

הבדלים בשביעות הרצון מחיי הנישואין בין זוגות ללא ילדים לזוגות עם ילדים

זוגות ללא ילדים מגלים שביעות רצון גבוהה יותר מהנישואין בהשוואה לזוגות שיש להם ילדים.

ד. שאלת המחקר הרביעית דנה בקשר בין שביעות הרצון מחיי הנישואין לבין אינטליגנציה רגשית. על מנת לבדוק קשר זה, חושב מתאם פירסון בין שביעות הרצון מחיי הנישואין של כל מגדר לבין שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית. בקרב הגברים נמצא קשר חיובי בין שביעות הרצון מחיי הנישואין לבין מדר אחד של אינטליגנציה רגשית – היכולת לווסת ולשלוט ברגשות ($r=.35, p<.01$). לעומת זאת, בקרב הנשים לא נמצא קשר בין שביעות הרצון מחיי הנישואין לבין אף אחד ממדדי האינטליגנציה הרגשית.

ה. שאלת המחקר החמישית דנה בקשר בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות לבין אינטליגנציה רגשית. על מנת לבדוק קשר זה, חושב מתאם פירסון בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות של כל מגדר לבין שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית. בקרב הגברים נמצא קשר חיובי בין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות לבין שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית: היכולת להעריך ולהביע רגשות ($r=.50, p<.01$), היכולת לווסת ולשלוט ברגשות ($r=.53, p<.01$) והיכולת להפיק תועלת מרגשות ($r=.40, p<.05$). לעומת זאת, בקרב הנשים שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות קשורה באופן חיובי רק עם מדר אחד של אינטליגנציה רגשית – היכולת להעריך ולהביע רגשות ($r=.36, p<.05$).

1. שאלת המחקר השישית דנה בקשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון מהנישואין. הפער באינטליגנציה הרגשית, על שלושת מדדיה, הינו פונקציה של ההפרש בין תוצאת האינטליגנציה הרגשית של הגבר לבין תוצאת האינטליגנציה הרגשית של האישה. על מנת לבדוק קשר זה, חושב מתאם פירסון בין המשתנים ולא נמצא כי יש קשר ביניהם. מכאן, ששביעות הרצון של שני המינים מהנישואין לא קשורה לפער בין בני הזוג בשלושת המדדים השונים של אינטליגנציה רגשית.

2. שאלת המחקר השביעית דנה בקשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות. הפער באינטליגנציה הרגשית, על שלושת מדדיה, הינו פונקציה של ההפרש בין תוצאת האינטליגנציה הרגשית של הגבר לבין תוצאת האינטליגנציה הרגשית של האישה. על מנת לבדוק קשר זה, חושב מתאם פירסון בין המשתנים ונמצא כי ככל שהפער בין בני הזוג ביכולת לווסת ולשלוט ברגשות גדול יותר, כך יורדת שביעות הרצון של הנשים ושל הגברים מהזוגיות לאחר המעבר להורות. נשים ($r=-.39, p<.05$), גברים ($r=-.44, p<.05$). בדומה לכך נמצא שככל שהפער בין בני הזוג ביכולת להפיק תועלת מרגשות גדול יותר, יורדת שביעות הרצון של הנשים מהזוגיות לאחר המעבר להורות.

הפער בין שני בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית בשני המדדים שהוזכרו (שליטה ברגשות, הפקת תועלת מרגשות) קשור בצורה בולטת לרמת שביעות הרצון של שני בני הזוג מהזוגיות לאחר המעבר להורות, כאשר הוא קשור לשביעות הרצון של האישה באופן מודגש יותר. ומכאן, הפער הקשור לרמת שביעות הרצון: ככל שהפער באינטליגנציה הרגשית גדול יותר – שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות יורדת, וככל שהוא יהיה קטן יותר – שביעות הרצון של שני בני הזוג תעלה לאחר המעבר להורות.

4. דיון וסיכום

הנושא של שביעות רצון מהזוגיות ומכלול הפקטורים שמשפיעים עליו, הוא נושא מורכב, הדורש תוכנות חדשות בשדה המחקר. במחקר שלפנינו נבחנה השפעת הפקטור "אינטליגנציה רגשית" של שני בני הזוג, על שביעות רצונם מהזוגיות לפני הולדת הילדים ולאחר הולדת הילדים. המושג "אינטליגנציה רגשית" אף הוא חדש יחסית בשדה המחקר. ממצאי המחקרים השונים מצביעים על תרומתו של מושג זה להבנת יחסי הגומלין בין גברים לנשים באינטראקציות המשפחתיות והזוגיות, ובהכניה של יחסים מגדריים במשפחה ובחברה.

במחקר הוצגו שבע שאלות מחקר שבדקו את הקשר בין אינטליגנציה רגשית לבין שביעות רצון מהזוגיות ומההורות, מתוך נקודת מבט מגדרית.

ממצאי שאלת המחקר הראשונה מצביעים על קיומם של הבדלים מובהקים בין גברים

לנשים בכל שלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית. משמעות הממצא – נשים הן בעלות אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר מבני זוגן.

הממצאים תואמים מחקרים קודמים בעולם ובארץ (איילון, 2006; Mayer & Geher, 1996; יכולות רגשיות גבוהות יותר של נשים, שנובעות מתהליכי סוציאליזציה מובנים של בנים ובנות החל מהגיל הרך. בנות מתחנכות להבין רגשות ולהביע רגשות, בעוד שהבנים גדלים להיות קשוחים ומסתירי רגשות. הרפוס הזה שכיח בחלק גדול מהתרבויות, כפי שהובא במבוא הספרותי (Brody & Hall, 1993; גולמן, 1997).

הממצא מצביע על הקושי של נשים וגברים לנהל חיי זוגיות משביעי רצון שעונים על הצרכים של שני המינים, קושי שנובע בחלקו גם מהפער ברמות האינטליגנציה הרגשית של שני בני הזוג.

Smith, Heaven & Ciarrochi (2008) שבדקו במחקרם את הקשר בין אינטליגנציה רגשית ושביעות רצון מהקשר הזוגי, מצאו כי נשים המגלות שביעות רצון מהזוגיות מעריכות את האינטליגנציה הרגשית של בני זוגן כגבוהה, בעוד שנשים שהן פחות שבעות רצון מעריכות את האינטליגנציה הרגשית של בני זוגן כנמוכה. הממצאים מצביעים על כך שנשים מודעות לרמת האינטליגנציה הרגשית של בני זוגן וערות לקיומם של פערים מגדריים. שאלת המחקר השנייה בדקה את רמות שביעות הרצון של שני בני הזוג מחיי הנישואין. כפי שצויין, לא נמצאו הבדלים מגדריים בשביעות הרצון מהנישואין. ממצא זה נמצא תואם מחקרים אחרונים שנעשו בנושא (Kurdek, 2005; Wong & Goodwin, 2009), וסותר מחקר אחר (Dillaway & Broman, 2001) והוא מחייב מחקרים נוספים.

עם זאת, חשוב לציין שבמחקרם של Ganzaga, Campos & Bradbury (2007) נמצא שבקרב זוגות צעירים בראשית הקשר הזוגי (בשנה וחצי הראשונות) בני הזוג מאמצים תכונות של בן הזוג השני והופכים עם הזמן ליותר ויותר דומים, עד גבול מסוים. המחקר מוכיח שדמיון בתכונות אישיות ואימוץ תכונות אמוציונאליות של בן/בת הזוג, מעלים בצורה מובהקת את שביעות הרצון מהיחסים הזוגיים. ייתכן ששני הפקטורים הללו משפיעים על שביעות הרצון המגדרית בקרב זוגות צעירים, בשלב הראשון של נישואיהם.

ראוי לציין שהמעבר להורות משפיע, ברוב המחקרים, באופן שלילי על שביעות הרצון מהנישואין (אדר-בוניס, 2007; White & Booth, 1991; Belsky & Kelly, 1994) בתוך קנט-מימון, 2008). הממצאים במחקרנו, בשאלת המחקר השלישית, אכן מאשרים זאת. לידת הילדים, בעיקר הילד הראשון, מורידה בצורה מובהקת את מידת שביעות הרצון, הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים. שני המינים חייבים להשקיע יותר, בעיקר אם שני ההורים משתתפים בעול הפרנסה. הסיטואציה החדשה תובעת הסתגלות ואימוץ אידיאולוגיה שוויונית בחלוקת

הנטל בכל התפקידים וגם מחייבת את בני הזוג להשקעה נוספת כדי לשמר את רמת שביעות הרצון שהייתה קודם לכן. גידול הילדים וטיפוח הקן המשפחתי דורשים משאבים רבים של אנרגיה, זמן וכסף הבאים על חשבון האנרגיה המוקדשת לזוגיות ולאינטראקציה האינטימית עם בן הזוג (שחר ושפר, 2008; Schoen, Rogers & Amato, 2006).

ממצאי שאלת המחקר הרביעית בוחנים את הקשר בין שביעות הרצון מחיי הנישואין לבין אינטליגנציה רגשית בקרב שני המינים. לגבי הנשים נמצא שאין קשר בין שביעות הרצון מהנישואין לבין מדדי האינטליגנציה הרגשית. לעומת זאת, בקרב הגברים נמצא קשר חיובי בין שביעות הרצון לבין מדד היכולת לווסת ולשלוט ברגשות, כלומר, ככל שהגבר יותר שולט ומווסת את רגשותיו הוא יותר שבע רצון מנישואיו.

ניתן להסביר את הממצא בכך שגבר השולט ברגשותיו מסוגל להתנהל ולהסתגל בצורה טובה יותר לחיי זוגיות וכתוצאה מכך שביעות רצונו עולה. אצל הנשים שביעות הרצון מנישואיהן קשורה מאוד לאינטליגנציה הרגשית של בני זוגן (Smith, Heaven & Ciarrochi, 2008) ולעמדותיהם המגדריות, שהן בעלות השפעה מכרעת (שחר, 1996).

המחקר בעולם חלוק בממצאיו. חלק מהמחקרים תומכים בממצא של מחקרנו, לפיו אין קשר מובהק בין שביעות הרצון מהנישואין לאינטליגנציה הרגשית של הנבדק (Brackett et al., 2005; Bricker, 2005; Goleman, 1998; קנט-מימון, 2007), ואילו מחקרים אחרים מצביעים על תוצאות סותרות (Kant-Immonen, 2007; Bricker, 2005; Goleman, 1998), כלומר, על קשר הדוק ביניהן. ניתן לבחון את הממצאים הסותרים לאור העובדה שהחברה הישראלית נמצאת בתהליכי שינוי בכל הקשור להתנהלותם של הגברים הצעירים בזוגיות של היום. גברים צעירים נמצאים היום במרכזן של דילמות אישיות וחברתיות.

הדרישה החברתית-שוויונית מעצבת עבורם דימוי של גבר חדש, רגיש, שוויוני, אנדרווגיני החולק את כל התפקידים עם בת זוגו, "הגבר החדש" (הולנדר, 2007). בסיטואציה החדשה, שמאפיינת את הזוגות הצעירים, אנחנו רואים גבר שלומד להשתמש באינטליגנציה הרגשית שלו. אישור לכך אנו מוצאים בממצאי שאלת המחקר החמישית. נמצא קשר חיובי בין שביעות הרצון הזוגית של הגבר לאחר המעבר להורות לבין שלושת מרכיבי האינטליגנציה הרגשית שלו. ככל שמרכיבי האינטליגנציה הרגשית גבוהים יותר, שביעות הרצון של הגבר מהזוגיות, לאחר המעבר להורות, גבוהה יותר. הממצא הוא חדשני ומאשר את חשיבותה של האינטליגנציה הרגשית בקשר של האב עם ילדיו. לגבי הנשים, שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות קשורה באופן חיובי רק עם מדד אחד של האינטליגנציה הרגשית והוא היכולת להעריך ולהביע רגשות, שכנראה תורם לאם את היכולת לנווט בצורה רגישה את יחסיה עם ילדיה.

ממצאי שאלת המחקר השישית בוחנים את הקשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון של שני המינים בנישואין. הממצאים מלמדים שלא קיים קשר בין

הפעור בשלושת מדדי האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון של בני הזוג מהנישואין. ניתן להניח שבשלב זה של הזוגיות הצעירה, לא ימצא קשר בין שביעות הרצון לבין הפער במדדי האינטליגנציה הרגשית. ייתכן שפקטורים נוספים, כמו סיפוק מיחסי מין, תחושה של אהבה רומנטית, משפיעים בשלב זה על שביעות הרצון. הנושא חדש ודורש מחקרים נוספים. שאלת המחקר השביעית דנה בקשר בין הפער בין בני הזוג ברמת האינטליגנציה הרגשית לבין שביעות הרצון הזוגית לאחר המעבר להורות. במחקר נמצא שככל שהפער בין בני הזוג ביכולת "לווסת ולשלוט ברגשות" גדול יותר, כך יורדת שביעות הרצון של הנשים והגברים מהזוגיות לאחר המעבר להורות. כמו כן, ככל שהפער בין בני הזוג "ביכולת להפיק תועלת מרגשות" גדול יותר, יורדת שביעות הרצון של הנשים מהזוגיות לאחר המעבר להורות וזאת בצורה מובהקת. יש לשער שאחד ה"סודות" של זוגיות חיובית לאחר המעבר להורות קשור ליכולת של היחיד לשלוט ברגשותיו, להפיק תועלת מרגשות ולמצוא את הפתרונות המתאימים. כאשר אחד מבני הזוג אינו בעל כישורים בשני התחומים הללו נוצר מוקד של קונפליקטים ביניהם, שבוודאי ישפיע על שביעות רצונם מהזוגיות לאחר המעבר להורות.

ואכן, נמצא במחקר שקיים קשר בין תכונות ומאפיינים של אינטליגנציה רגשית לבין אושר (Furnham & Petrides, 2003), שביעות רצון מהחיים וסגנון חיים שמתמודד ומסתגל (Petrides, Pérez-González, & Furnham, 2007). ניתן אפוא להניח ש"מחסור" בכישורי אינטליגנציה רגשית אצל אחד ממבני הזוג יהיה קשור לירידה ברמת שביעות הרצון של בני הזוג.

לסיכום, נושא האינטליגנציה הרגשית ותרומתה להבנת יחסי הגומלין בין גברים לנשים בזוגיות ובאינטראקציות המשפחתיות, כמו גם להבנת יחסי המגדר בחברה, נמצא עדיין בראשית דרכו. בישראל נעשו מעט מחקרים בתחום ולכן למחקר הנוכחי יש תרומה משמעותית להבנת הנושא.

ממצאי המחקר מצביעים על תהליכי שוויון מגדרי שמאפיינים היום את החברה הישראלית, ובעיקר את צעיריה. העובדה שבחלק משאלות המחקר לא מצאנו הבדלים מובהקים בין המגדרים מעידה על כך שהיום ניתן לראות דמיון רב בין גברים לנשים בהתנהלותם הזוגית ובהורותם, ולמרות הפער באינטליגנציה הרגשית בין שני המינים, גברים וגם נשים מנתבים את חייהם הזוגיים בצורה דומה וחולקים את תפקידיהם הריגושיים והאינסטרומנטאליים ובכך מטפחים שביעות רצון זוגית דומה למדי.

הנושא של אינטליגנציה רגשית קשור לא רק לזוגיות, אלא גם להבניית המגדר במשפחה ובחברה. האינטליגנציה הרגשית מהווה היום כלי חשוב לאבחון כשלים או הצלחות בזוגיות או בחברה וחשיבותה להבנת היחסים וקשרי הגומלין בין המינים ובין יחידים בחברה הולכת וגדלה.

ביבליוגרפיה

- אדר-כונניס, מ' (2007). **משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית**. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- איילון, א' (20 בנובמבר 2006). אינטליגנציה רגשית. [גרסה אלקטרונית]. **פרויקט המדגם**, מאמרים. נדלה ב-10 באפריל 2010 מ: <http://www.midgam.com/results/articles/article.asp?articleId=13>
- בן-זאב, א' (2000). אינטליגנציה רגשית: ההיבט המושגי. **נפש**, 4, 47-54.
- גולמן, ד' (1997). **אינטליגנציה רגשית**. תל-אביב: מטר.
- גליקמן, א', אורן, ע' ולוין-אפשטיין, נ' (2003). "מוסד הנישואין בפתח של המאה ה-21". **דעות בעם**, 7, תל-אביב, מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל אוניברסיטת תל-אביב, עמ' 1-8.
- הולנדר, ע. (2007). "הגבר הישראלי החדש"? שינויים בהבניות של גבריות בראייה בין-דורית. חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2009). **הודעה לעיתונות: סקירה דמוגרפית בישראל לשנת 2008**. ירושלים: הלמ"ס.
- יורעאלי, ד' (1997). "משפחה ועבודה בחברה הישראלית – תרבות, מדיניות ונשים במשפחות שבהן שני מפרנסים בישראל". בתוך: ולר, ר' וכהן ר' (עורכות). **משפחה ודעת – מבט עכשווי על המשפחה**. ירושלים: משרד החינוך התרבות והספורט, האגף לחינוך מבוגרים. עמ' 80-107.
- לוי, י' (1999). **תפיסה עצמית וערכים חברתיים של גברים ישראלים ממעמד בינוני**. עבודה לשם קבלת תואר מוסמך, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן.
- משוניס, ג' (1999). **סוציולוגיה**. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- נבו, ב' (1997). **אינטליגנציה אנושית**. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- נרדי, ח' ונרדי ר' (1992). **גברים בשינוי: בדרך לגבריות אחרת**. תל-אביב: מודן.
- פוגל ביזאווי, ס' (1999). "משפחות בישראל בין משפחתיות לפוסט מודרניות" בתוך יורעאלי, ד. ואחרות. **מין, מיגדר ופוליטיקה**. הוצאת קו אדום הקיבוץ המאוחד. עמ' 107-130, 130-166.
- קלודי, ט' (2005). **אינטליגנציה רגשית: תיאוריה ויישום**. קריית ביאליק: מכון מופ"ת, תל-אביב: "אח" בע"מ.
- קנט-מימון, י' (2008). **אינטליגנציה רגשית, תלות גומלין ומשך הקשר כמנבאים של איכות קשר זוגי רומנטי**. חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", המחלקה לחינוך, אוניברסיטת בן-גוריון, באר-שבע.
- שחר, ר' (1996). שביעות הרצון שלו ושלה – הסטנדרט הכפול בחיי הנישואין". **מגמות**, ל"ז, 3, עמ' 254-272.
- שחר, ר' ושפר א' (2008). "השקעה בזוגיות במבט מיגדרי – השוואה בין זוגות צעירים החיים במגורים משותפים ללא נישואין, לבין זוגות עם ילדים". בתוך אלוני נמרוד (עורך), **החינוך וסביבו**, כרך ל', עמ' 195-214.
- Amato, P. R., Johnson, A.B., & Rogers, S.J. (2003). Continuity and Change in Marital Quality Between 1980 and 2000, **Journal of Marriage and Family**, 65(1), pp. 1-21.
- Arriaga, X. B. (2001). The Ups and Downs of Dating: Fluctuations in Satisfaction in Newly Formed Romantic Relationships, **Journal of Personality and Social Psychology**, 80, pp. 754-765.
- Belsky, J. & Kelly, J. (1994). **The Transition to Parenthood: How a First Child Changes a Marriage**, New York, NY: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc.
- Birnbaum, G. E., & Reis, H. T. (2006). Women's Sexual Working Models: An Evolutionary-Attachment Perspective, **The Journal of Sex Research**, 43, pp.328-342.
- Brackett, M. A., Warner, R. M., & Bosco, J. S. (2005). Emotional Intelligence and Relationship Quality Among Couples, **Personal Relationships**, 12, pp. 197-212.
- Bricker D. (2005). **The Link Between Marital Satisfaction and Emotional Intelligence**, Dissertation submitted in fulfillment either the requirements for the degree of Magister Artium (Psych). University of Johannesburg: Johannesburg.

- Brody, L. R. & Hall, J.A. (1993). Gender and Emotions, In M. Lewis & J. Haviland (Eds.), **Handbook of Emotions**, New York, NY: Guilford, pp- 447-461.
- Ciarrochi, J.V., Chan, A.Y., Caputi, P. (2000). A Critical Evaluation of the Emotional Intelligence Construct, **Personality and Individual Differences**, **28**, pp. 539-561.
- Connell, R. W. (1995). **Masculinities**, St. Leonards, N.S.W.: Allen & Unwin.
- Cramer, D. (2003). Facilitativeness, Conflict, Demand for Approval, Self-Esteem and Satisfaction with Romantic Relationships, **Journal of Psychology**, **137**, pp. 85-98.
- Dillaway, H., Broman (2001). Race, Class, and Gender Differences in Marital Satisfaction and Divisions of Household Labor Among Dual-Earner Couples, **Journal of Family Issues**, **22**(3), pp. 309-327.
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M. & Markman, H. J. (2009). The Effect of the Transition to Parenthood on Relationship Quality: An Eight-Year Prospective Study, **Journal of Personality and Social Psychology**, **96**(3), pp. 601-619.
- Extremera, N., Berrocal, P. E. & Salovey, P. (2006). Spanish version of the Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence test (MSCEIS), version 2.0, Reliabilities, Age and Gender Differences, **Psicothema**, **18**, pp. 42-28.
- Fitness, J. (2001). Emotional Intelligence and Intimate Relationships, In J. Ciarrochi., J. P. Forgas., & J. D. Mayer (Eds.), **Emotional Intelligence and Everyday Life**, NY: Psychological Press. pp. 11-18.
- Furnham, A. , & Petrides, K. (2003). Trait Emotional Intelligence and Happiness, **Social Behavior and Personality**, **31**, pp. 815-824.
- Gannon, N., & Ranzijn, R. (2005). Does Emotional Intelligence Predict Unique Variance in Life Satisfaction beyond IQ and Personality? **Personality and Individual Differences**, **38**, pp.1353-1364.
- Ganzaga, G.C., Campos, B. & Bradbury, T. (2007) . Similarity, Convergence, and Relationship Satisfaction in Dating and Married Couples, **Journal of Personality and Social Psychology**, **93**, pp. 34-48.
- Goleman, D. (1998). **Working with Emotional Intelligence**, NY: Bantam Books.
- Gottman, J. M. (1998). Psychology and the Study of Marital Processes, **Annual Review of Psychology**, **49**, Palo Alto, pp.169-189.
- Gottman, J. M. (1999). **The Seven Principles for Making Marriage Work**, NewYork: Crown Publishers.
- Harper, J. M., Schaalje, B. G., & Sandberg, J. G. (2000). Daily Hassles, Intimacy, and Marital Quality in Later Life Marriages, **The American Journal of Family Therapy**, **28**, pp.1-18.
- Hendrick, S. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction, **Journal of Marriage and the Family**, **50**, pp. 93-98.
- Khalid, R. (2009). Role of Emotional Intelligence in Marital Relationship, **Pakistan Journal of Psychological Research**, **24**, pp. 43-62.
- Kurdek, L. (2005). Gender and Marital Satisfaction Early in Marriage: A Growth Curve Approach, **Journal of Marriage and Family**, **67**, pp. 68-84.

- Lawrence, E., Cobb, R. J., Rothman, A. D., Rothman, M. T. & Bradbury, T. N. (2008). Marital Satisfaction across the Transition to Parenthood, **Journal of Family Psychology**, **22** (1), pp. 41-50.
- Mayer J.D., Caruso D. & Salovey P. (1999a). **Emotional Intelligence Meets Traditional Standards for an Intelligence**, sub-mitted for publication.
- Mayer J. D., Caruso D. & Salovey P. (2000). Emotional Intelligence Meets Traditional Standards for an Intelligence, **Intelligence**, **27**(4), pp. 267- 298.
- Mayer, J. D., & Geher, G. (1996). Emotional Intelligence and the Identification of Emotion, **Intelligence**, **22**, pp. 89-113.
- Mayer, J.D. & Salovey, P. (1997). What is Emotional Intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), **Emotional Development and Emotional Intelligence: Educational Implications**. New York: Basic Books, pp. 3-31.
- Petrides, K., Pe´rez-Gonza´lez, J.C., & Furnham, A. (2007). On the Criterion and Incremental Validity of Trait Emotional Intelligence, **Cognition and Emotion**, **21**, pp. 26-55.
- Rosenthal, R. ,Hall, J.A., DiMatteo, M.R., Rogers, P., & Archer, D. (1979). **Sensitivity to Nonverbal Communication: a Profile Approach to the Measurement of Individual Differences**, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Rusbult, C.E. (1983). A Longitudinal Test of the Investment Model: The Development (and Deterioration) of Satisfaction and Commitment in Heterosexual Involvements, **Journal of Personality and Social Psychology**, **45**, pp. 101-117.
- Salovey, P. & Mayer, J. D. (1990). **Emotional Intelligence: Imagination, Cognition, and Personality**. NY, Harper.
- Schoen, R., Rogers, S. J. & Amato, P. R. (2006). Wives Employment and Spouses Marital Happiness, **Journal of Family Issues**, **4**(27), pp. 506-528.
- Schutte, N. S., Malou, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). Development and Validation of a Measure of Emotional Intelligence, **Personality and Individual Differences**, **25**, pp. 167-177.
- Smith, L., Heaven, C.L.P. & Ciarrochi (2008). Trait Emotional Intelligence, Conflict Communication Patterns, and Relationship Satisfaction, **Personality and Individual Differences**, **44**, pp. 1314-1325.
- Smock, J.P. (2004). The Wax and Wane of Marriage: Prospects for Marriage in the 21 Century, **Journal of Marriage and Family**, **66**(4), pp. 966-973.
- Sokolski, D. M., & Hendrick, S. (1999). Fostering Marital Satisfaction, **Family Therapy**, **26**(1), pp. 39-49.
- White, L. K. & Booth A. (1991). Divorce over the Life Course. The Role of Marital Happiness, **Journal of Family Issues**, **12**, pp. 5-21.
- Wong S. & Goodwin R. (2009). Experiencing Marital Satisfaction Across Three Cultures: A Qualitative Study, **Journal of Social and Personal Relationships**, **26**(8), pp.1011-1028.

e-mail: rinasha@macam.ac.il
talashi@gmail.com

